

Kaugtöötajate järelvalve ja seire: tööohutuse ja töetervishoiu kaalutlused

Kommenteeritud kokkuvõte

Autor: Annarosa Pesole

Projektijuhid: Maurizio Curtarelli ja Emmanuelle Brun (EU-OSHA)

Väljaande tellis Euroopa Tööohutuse ja Tervishoiu Amet (EU-OSHA). Selle sisu, sealhulgas selles esitatud arvamused ja/või järeldused, kajastab üksnes autorite seisukohti, mitte tingimata EU-OSHA omi.

Euroopa Tööohutuse ja Tervishoiu Amet ega ükski selle nimel tegutsev isik ei vastuta järgmise teabe võimaliku kasutamise korral.

© Euroopa Tööohutuse ja Tervishoiu Amet, 2023

Reprodutseerimine on lubatud allikale viitamisel.

Mis tahes fotode või muu materjali kasutamiseks või reprodutseerimiseks, mis ei kuulu Euroopa Tööohutuse ja Tervishoiu Ameti autoriõiguse alla, tuleb luba küsida otse autoriõiguse omanikelt.

Lisateave Euroopa Liidu kohta on internetis (<http://europa.eu>).

Tõlkekeskuse (CdT, Luksemburg), poolt tõlgitud tekst põhineb ingliskeelsel originaalil.

Kommenteeritud kokkuvõte

Uuringu eesmärk on analüüsida kaugtöötajate järelevalve- ja seiretavade mõju tööohutusele ja tervishoiule. Kuigi töökohtadel olid alati olemas olnud juhid ja järelevalve, on tööprotsesside andmestamine ja töökohtade digipööre suurendanud tähelepanu pööramist sellele, kuidas uued tehnoloogiad võivad mõjutada töötajate heaolu ja halvendada töötingimusi.

Algoritmide, tehisintellekti ja digivahendite kasutamine muudab ülesannete täitmise viisi, suhteid töökohtades ning käsuahelat ja keskastme juhtide rolli. Digitehnoloogiad ja algoritmid võivad jaotada ülesandeid, ohjata tööjõudu, mõõta tootlikkust ja määratleda töötingimusi. Need võivad toetada ja mõnikord isegi asendada juhtkonda nii otsustusprotsessis kui ka järelevalves. Samas tulevad need võimendavad funktsioonid sageli töötajate diskreetsuse ja autonoomia arvelt ning üldiselt kaasnevad nendega sekkuvad tehnoloogiad, mis võivad suurendada töötajate psühhosotsiaalseid riske ja halvendada nende tervisetulemusi, eelkõige kaugtöötajate jaoks.

Andmeanalüütika kasutamine ja automatiseerimine on muutnud töökohad andmepõhisteks ruumideks ja tekitanud digitaalsete andmepõhiseid juhtimismudeleid, et aidata juhtkonda otsustamisel ja suurendada tõhusust. Kuigi teadusliku juhtimise vormid ei ole midagi uut, on uute digitaalsete jälgimisvahendite ulatus ja levik selline, et suur hulk andmeid võidakse koguda reaajas ja rohkem, kui on vaja seoses tööga, tungides lõpuks ka töötajate eraellu. Lisaks võib enamik neist tehnoloogiatest toimida märkamatuks, nii et töötajad ei tea, et neid jälgitakse, ega ka seda, mis liiki ja kui palju andmeid kogutakse ning milleks. Selline võimendatud järelevalvekasutus ja pidev järelevalve tunnetamine mõjutab oluliselt ka töö kvaliteeti, mis vähendab töö autonoomiat, intensiivistab tööd, suurendab stressi ja ärevust ning tekitab vastastikust usaldamatust töötajate ja juhtkonna vahel. Eriti intensiivistub järelevalve seoses kaugtöötajatega ehk töötajaga, kes töötavad digitehnoloogiate abil väljaspool tööandja ruume.

See uuringu analüüsib EU-OSHA tööohutuse ja tervishoiu uuringu Pulse andmete alusel, kuidas on ärimudelid eri järelevalvetavade kasutuselevõtt seotud ohutuse ja tervise või psühhosotsiaalsete riskide esinemisega töökohal. Teiseks hinnatakse ennetavate tööohutuse ja tervishoiu meetmete mõju järelevalve all olevate töötajate riskide vähendamisele. Kolmandaks kontrollitakse uuringus andmepõhises töötajahalduses kasutatavate manustatud seire- ja järelevalvetavade mõju kaugtöötajatele.

Kasutades tehnoloogia kasutuselevõtu ning seire- ja järelevalvetavade teavet, määratletakse uuringus järelevalvekorralduse mudelid organisatsioonides, kes kontrollivad töötajate käitumist, töötulemusi või füsioloogiat vähemalt ühe digitehnoloogiaga, ning mõõdetakse nende mõju konkreetsetele psühhosotsiaalsetele riskidele ja tervisenäitajatele ning analüüsitakse tervishoiu ja tööohutuse ennetusmeetmete leevendavat mõju.

Uuringu tulemuste kohaselt teatas 78% kõigist küsitletud töötajatest, et nende suhtes rakendatakse mingis vormis digitaalset andmepõhist haldus- ja järelevalvekorralduse mudelit. See tähendab, et nad teatavad, et digitehnoloogia määrab nende töötempo või seirab ja jälgib nende tööd või määrab neile ülesandeid või vahetusi, hindab nende tööd või lõpuks jälgib nende elutähtsaid näitajaid.

Vaadeldes järelevalvekorralduse mudelite mõju tajutud psühhosotsiaalsetele riskidele, teatasid töötajad, et suurem digitaalsete järelevalvevahendite kasutamine vastab suuremale tajutud psühhosotsiaalsele riskile.

Töötajate lisaomaduste kontrollimisel näitavad tulemused, et bürootöötajate ja oskustöötajate olukord on halvem kui spetsialistidel ja administraatoritel, kuid müügi- ja teenindustöötajate olukord on parem. Tõesti, tehnoloogia kasutuselevõtt võib vähendada töö autonoomiat ning tekitada suure ajasurve ja ülekoormuse, mis võib olla raskem kontoritöötajatel kui spetsialistidel, kuid see vähendab ahistamise ja sõnalise väärkohtlemise riski, millega puutuvad kokku müügi- ja teenindustöötajad rohkem. Lisaks võivad ametnikud ja oskustöötajad olla rohkem avatud kognitiivsete ülesannete automatiseerimisele ja menetlustele, mis võimaldavad tehtava töö põhjalikumalt jälgimist nii tempo kui ka järgitavate sammude osas, mis tekitab neile suuremaid psühhosotsiaalseid riske.

Seoses töötamiskohtadega suurendab klientide juures töötamine tööstressi ja kodunt töötamine vähendab psühhosotsiaalseid riske. Viimane tähelepanek on vastuolus varasemate uuringutega, mille kohaselt on kodunt töötavate kaugtöötajate psühhosotsiaalsed riskid halvenenud. Selliste vastandlike tulemuste võimalik selgitus võib olla, et ligikaudu pool valimi kaugtöötajatest töötab kodunt ja on spetsialistid, administraatorid või kontoritöötajad. Nad võivad saada kasu suuremast autonoomiast ning kodunt töötamise võimalus võib tööpooldest soodustada nende töö- ja eraelu tasakaalu, lühendada sõiduaega ning üldiselt parendada nende elukvaliteeti ja vaimset tervist.

Seoses korraldus- ja struktuuriteguritega vähendab iseenda tööandjaks olemine järelevalvekorralduse mudelitega kaasnevaid psühhosotsiaalseid riske, kuid ainult siis, kui kaasatakse tööohutuse ja tervishoiu ennetusmeetmed. See on veidi ebaloogiline, sest tavaliselt ei ole tööohutuse ja tervishoiu ennetusmeetmed otseselt suunatud iseenda tööandjatele. Siinkohal võib käsitleda kaht küsimust. Esiteks on tervishoiu ja tööohutuse teadlikkuse suurendamise meetmete rakendamisel ülekanduv mõju, mis võib anda kaudseid tulemusi, suurendades töötajate, eelkõige iseenda tööandjate teadlikkust. Teiseks on enamik iseenda tööandjatest ettevõtjad, kes kõige tõenäolisemalt teatavad oma töökohal rakendatavatest tööohutuse ja tervishoiu meetmetest. Seoses ettevõtete suurusega suurendab suuremates ettevõtetes töötamine järk-järgult järelevalvekorralduse mudelitega kaasnevaid psühhosotsiaalseid riske, mis kinnitab, et järelevalvekorralduse mudeleid rakendavad enamasti suuremad ettevõtted.

Tööohutuse ja tervishoiu meetmete kehtestamisel on siiski ka psühhosotsiaalseid riske leevendav mõju, välja arvatud meetmetel, mis hõlmavad nõustamist ja psühholoogilist tuge. See tulemus võib siiski viidata pigem eelarvamusele nõustamise ja teraapia kasutamise suhtes töökohal kui meetme tegelikule ebatõhususele. Tõesti, enamik töötajaid 11 liikmesriigis on täiesti nõus või nõus, et vaimse tervise probleemi avalikustamine kahjustaks nende karjääri.

Seoses järelevalve mõjuga tervisetulemustele näitavad tulemused, et järelevalvekorralduse mudel suurendab teatatud terviseprobleemide mahtu, eelkõige kvalifitseerimata töötajate korral, kes teatasid suurematest negatiivsetest tervisenäitajatest. Seda võib seletada, et paljud kvalifitseerimata töötajad teevad tavaliselt füüsilist tööd ning teatavad sagedamini luu-, liigese- ja lihasevaludest, mis võivad töö intensiivistumise tõttu süveneda.

Mujal kui tööandja ruumides töötamine suurendab keskmisi teatatud tervisetulemusi peaaegu kõigil töökohtadel, välja arvatud kodus asuvatel töökohtadel. Nagu on leitud psühhosotsiaalsete riskide korral, on kaugtöötajatel, kes töötavad kodunt, keskmiselt parem terviseseisund. Tööohutuse ja tervishoiu ennetusmeetmete mõju hindamisel on halvemad tervisetulemused ainult töötamisel avalikust ruumist ja klientide ruumides, mis on kooskõlas asjaoluga, et mõlemas töökeskkonnas ei saa (täielikult) rakendada tööohutuse ja tervishoiu ennetusmeetmeid.

Uuringu tulemused osutavad selgelt, et digitaalseid andmepõhiseid töötajahaldus- ja -seiretehnoloogiaid kasutatakse üha rohkem nii seoses kaugtöötajate kui ka töökohal töötajatega. Samuti on tööohutuse ja tervishoiu ennetusmeetmete leevendavat mõju kinnitanud empiiriline analüüs. Algoritmipõhise haldus- ja jälgimistehnoloogiate kasutamine töökohal mõjutab töötajate privaatsus- ja andmeõigusi, võib piirata ühinemisvabadust ja vähendada töötingimusi ning mõjutada vaimset ja füüsilist tervist. Sekkuvaid ja läbipaistmatuid järelevalvetavasid võib käsitleda konkreetselt algoritmipõhise tööalduse reguleerivas raamistikus, mida praegu arutatakse ELi tasandil ja mõnes ELi liikmesriigis poliitilises mõttevahetuses.

Euroopa Tööohutuse ja Töötervishoiu Amet (EU-OSHA) aitab muuta Euroopat ohutumaks, tervislikumaks ja tootlikumaks töötamise kohaks. Amet kogub, arendab ja levitab usaldusväärset, tasakaalustatud ja erapooletut ohutuse ja tervise teavet ning korraldab üleeuroopalisi teabekampaaniaid. 1994. aastal Euroopa Liidu asutatud ja Hispaanias Bilbaos asuv amet ühendab Euroopa Komisjoni, liikmesriikide valitsuste, tööandjate ja töötajate organisatsioonide esindajaid ning juhtivaid tööohutuse ja töötervishoiu spetsialiste Euroopa Liidu liikmesriikidest ja mujalt.

Euroopa Tööohutuse ja Töötervishoiu Amet

Santiago de Compostela 12 (5. korrus)

48003 Bilbao, Hispaania

E-post: information@osha.europa.eu

<http://osha.europa.eu>